

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 150 Lei

ANDREI

din mila lui Dumnezeu dreptcredinciosul Episcop al Aradului,
Ienopolei și Hălmaگیului.

*Iubitului cler și popor din această de Dumnezeu păzită eparhie, har și pace dela
Dumnezeu Tatăl și dela Domnul nostru Iisus Hristos, iar dela Noi arhierească binecuvântare.*

„Eu sunt *Invierea și Viața*; cel ce crede în mine
viu va fi, chiar dacă va muri“. (Cuvintele Mântuito-
rului. In. 11 v. 25).

Hristos a înviat!

Iubiții mei fii sufletești!

Dintre toate făpturile din lume, numai omul poartă, în sufletul său nemuritor, chipul și asemănarea lui Dumnezeu¹⁾, și de aceea „om“ (homo) înseamnă ființă „*asemănătoare*“ lui Dumnezeu, și mai înseamnă o ființă *a cărei privire este îndreptată în sus* (antropos). Fiindcă suntem înrudiți, prin suflet, cu Dumnezeu,²⁾ putem îndrăzni a-L numi pe El „*Tată*“³⁾.

Viața este darul cel mai de preț pe care Dumnezeu ni l-a dăruit. *Viața cea adevărată* însă este numai cea trăită *cu sufletul*, în legătură cu Dumnezeu, iar nu cea după trup. „*Dacă viețuiești potrivit trupului, veți muri, iar dacă ucideți cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii*“⁴⁾, pentru că „*Ceeace va sămăna omul: aceea va și secera. Cel care samăna în trupul său: din trup va secera putreziciune, iar cel care samăna în Duhul, din Duhul secera-va Viața vecinică*“⁵⁾.

O sete nepotolită după o *Viață nesfârșită* a sădit Dumnezeu în noi. Setea aceasta nu poate izvorî din trupul cel muritor, care este țărână și în pământ se întoarce⁶⁾, ci este glasul sufletului nemuritor, ce însetează după Dumnezeu cel „*viu*“⁷⁾, *izvorul de Viață*⁸⁾. Dumnezeu n'a făcut moartea, nici nu se bucură de pieirea celor vii⁹⁾. El a zidit pe om spre nestrăicire, și numai prin pisma diavolului moartea a intrat în lume¹⁰⁾, ca plată a păcatului¹¹⁾.

Precum părăul trăește numai câtă vreme apa lui curge din izvor, iar apa tăiată de izvor se risipește în vânt, așa și sufletul nostru își păstrează nemurirea numai câtă vreme rămâne în legătură de viață cu Dumnezeu. Sufletul înstrăinat de Dumnezeu însă cade pradă ispitelor, iar păcatul întunecă în el chipul lui Dumnezeu și-i închide porțile Vieții celei vecinice.

1) Fac. 2, v. 7.

2) F. Ap. 17, v. 29.

3) Rom. 8, v. 16.

4) Rom. 8, v. 13.

5) Gal. 6, v. 7—8.

6) Fac. 3, v. 19.

7) Ps. 41, v. 2.

8) Ps. 35, v. 9.

9) Ințel. I. Sol. 1, v. 13.

10) Ințel. I. Sol. 2, v. 23.

11) Rom. 6, v. 23.

Iubiții mei fii sufletești,

Dumnezeu nu numai că a făcut pe om pentru *Viața cea vecinică*, ci atunci când omul, prin păcat, a pierdut calea acestei Vieți, a trimis pe Fiul Său, care este „strălucirea slavei și icoana ființei lui Dumnezeu”¹²⁾, ca să ne deschidă iarăși porțile ei.

În Domnul nostru Iisus Hristos „*Viața s'a arătat și am văzut-o*”¹³⁾. „*Dumnezeu ne-a dat Viața vecinică, și această Viață este întru Fiul Său. Celce are pe Fiul: are Viață; cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu: nu are Viață*”¹⁴⁾. „*Iară Viața vecinică aceasta este: ca să Te cunoască pe Tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, și pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis*”¹⁵⁾.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, prin puterea Sa asupra vieții și a morții, a dovedit că El este: *Invierea și Viața*. El a scos din oameni duhuri necurate, a vindecat tot felul de boale, a poruncit vântului și mării, a înviat morți și a înviat El Insuși, arătându-se, cu adevărat, ca Stăpân al Vieții.

„*Inviat-a Hristos, și Viața viețuește*”¹⁶⁾. Aceasta este solia Paștilor. În Invierea Domnului noi avem chezașia că tot ce El a grăit și făgăduit despre *Viața cea vecinică*, se va împlini și cu noi. Cu ochii credinței noi vedem, de pe acum, mormânturile deschise și *Viața* eșind biruitoare din ele, iar natura, — această carte deschisă a lui Dumnezeu, pusă spre învățătura noastră, — ne arată și ea, ca în niște icoane, același adevăr. În natură vedem, doar, cum toate răsar și apun, și după apunere se ridică iarăși. *Ziua* se scufundă seara în mormântul nopții și dimineața iarăși se ridică. *Soarele* se naște, moare și învie în fiecare zi. *Timpurile* însăși apun, și, întorcându-se iarăși, primesc o viață nouă. Nimic nu pierde, ci toate își schimbă numai forma. Oricât ar întârzia uneori primăvara, ea vine totdeauna, ca să aducă viață nouă peste ogoarele încremenite de gerul iernei, pentru că moartea nu poate birui niciodată *Viața*.

Iisus Hristos cel Inviat nu mai moare¹⁷⁾, ci petrece nevăzut în mijlocul nostru până la sfârșitul veacurilor¹⁸⁾. Cu învățătura Sa, El ne luminează calea; prin Biserica Sa ne călăuzește spre *Viața cea vecinică*; iar prin harul Său, — acest „*izvor de apă izvoritoare întru Viața vecinică*”¹⁹⁾ — face vie legătura sufletului nostru cu Dumnezeu. Cine trăește aci pe pământ prin credința în Iisus Hristos și viețuește după poruncile Lui, asupra aceluia moartea nu mai are putere nimicitoare, unul ca acela — precum spune Mântuitorul — „*s'a mutat din moarte la Viață*”²⁰⁾, fiindcă viața aceluia „*este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu*”²¹⁾ și în acela trăește Hristos²²⁾, care Insuși este *Viața*²³⁾.

Când a fost întrebat Mântuitorul de către un tinăr: „*Învățătorule, ce lucru bun să fac, ca să am Viața vecinică?*” — Domnul i-a răspuns: „*De vrei să intri în Viață, păzește poruncile*”²⁴⁾. Dumnezeu ne-a făcut cunoscute *căile Vieții*²⁵⁾, și Mântuitorul nostru Iisus Hristos „*a adus la lumină Viața și Nemurirea, prin a Sa Evanghelie*”²⁶⁾. Încă în Vechiul Testament se spunea că: „*Ceice uită legea lui Dumnezeu... nu-i va apuca pre ei anii vieții*”²⁷⁾, pentru că „*a cunoaște pe Dumnezeu și a ști puterea Lui, este rădăcina nemuririi*”²⁸⁾, iar „*frica Domnului este izvor de viață*”²⁹⁾.

Viața vecinică se câștigă însă numai prin luptă și suferință, pentru că „*strâmtă este poarta și îngustă calea care duce la Viață, și puțini sunt cari o află*”³⁰⁾. De aceea

12) Evr. 1 v. 3.

13) I. In. 1 v. 2.

14) I. In. 5 v. 11, 12.

15) In. 17 v. 3.

16) Cuv. de inv. la Paști,

17) Rom. 6 v. 9.

18) Mt. 28 v. 20.

19) In. 4 v. 14.

20) In. 5 v. 24.

21) Col. 3 v. 3.

22) Gal. 2 v. 20.

23) In. 14 v. 6.

24) Mt. 19 v. 17.

25) Ps. 15 v. 11; F. Ap. 2 v. 28.

26) II. Tim. 1 v. 10.

27) Prov. 2 v. 17, 19.

28) Înțel. 1. Sol. 15 v. 3.

29) Prov. 14 v. 28.

30) Mt. 7 v. 14.

sf. Apostol Pavel ne îndeamnă: „*Luptă-te lupta cea dreaptă a credinței, cucerește Viața vecinică, la care ai fost chemat*“³¹⁾ și „*ia-ți partea de suterință ca un bun ostaș al lui Iisus Hristos*“³²⁾, iar sf. Apostol Ioan adaogă: „*Fii credincios până la moarte și-ți voi da cununa vieții*“³³⁾.

Iubiții mei fii sufletești,

S'ar putea părea nefiresc ca să vorbim despre Inviere și Viața cea vecinică, tocmai acum, când par'că moartea a pus stăpânire pe pământ, unde omenirea trece prin focul celui mai groaznic războiu. Și totuș, strălucita Inviere a Domnului, ca un soare de primăvară, vine să ne întărească în credința că sfârșitul vieții, pentru noi, nu este moartea, ci învierea. Precum, pe la sfârșitul iernei deasupra pământului mai stăruie ceața și întunerecul, dar sub pământ se mișcă sucurile noi de viață, iar sus pe cer soarele mai dogorîtor pregătește sosirea primăverii, așa și în focul încercărilor de acum Dumnezeu lucrează la o nouă viață pentru suflete, care viață se va arăta la timpul rânduit de El. Din focul suferințelor de acum nu va putea ieși biruitoare decât Impărăția lui Dumnezeu, care este: „*Dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt*“³⁴⁾.

Din Invierea Domnului cunoaștem că Invierea nu vine decât după Golgota, și Viața cea vecinică nu răsare decât numai din biruința asupra morții. Deaceia „*păziți-vă întru dragostea lui Dumnezeu și așteptați mila Domnului nostru Iisus Hristos, spre Viața cea vecinică*“³⁵⁾.

Pentru vremea noastră se potrivesc cuvintele psalmistului: „*Ochii lui Dumnezeu spre neamuri privesc. Ne-ai cercat pre noi, Dumnezeule. Cu foc ne-ai lămurit pre noi, precum se lămurește argintul. Băgatu-ne-ai pre noi în cursă, pus-ai necazuri pe umărul nostru, ridicat-ai oameni pe capetele noastre. Trecut-am prin foc și prin apă și ne-ai scos pre noi întru repaus*“³⁶⁾.

Nu va rămânea nebăgată în seamă de Dumnezeu, nici o picătură din sângele fiilor neamului nostru, acești „*ostași ai lui Hristos, credincioși până la moarte*“, cari de un an de zile luptă pentru apărarea Crucii. Eroii neamului pot spune și ei: „*Impăratul lumii, pre noi cei ce murim pentru legile Lui, iarăși ne va învia cu înviere de Viață vecinică*“³⁷⁾. Acest sânge de jertfă pregătește marea zi de Inviere și pentru țara noastră creștină.

Ridicându-ne cu sufletele la înălțimea acestor vremuri de jertfă, pe care trebuie să le biruim cu creștinească răbdare, să ne rugăm așa: „*Invierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, unuia Celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și sfântă Invierea Ta o lăudăm și o slăvim, că Tu ești Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu știm, numele Tău numim. Veniți toți credincioșii să ne închinăm sfintei Invierii lui Hristos, că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea, totdeauna binecuvântând pe Domnul lăudăm Invierea lui, că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat*“.

Darul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu duhul vostru! Amin.

Dat în Reședința Noastră episcopescă din Arad, la praznicul Invierii Domnului din anul 1942.

Al vostru iubitor părinte sufletesc:

† A N D R E I

Episcop.

31) I. Tim. 6 v. 12.
32) 2 Tim. 2 v. 3.

33) Apoc. 2 v. 10.
34) Rom. 14 v. 16.

35) Iuda v. 21.
36) Ps. 65: v. 6-11.

37) 2 Macavei 7 v. 9.

DUMNEZEU FIUL

Noi creștinii mărturisim și credem în Dumnezeu Tatăl, în Dumnezeu Fiul și în Dumnezeu Duhul Sfânt.

— „Cred într'unul Dumnezeu Tatăl... și într'unul Domn Iisus Hristos Fiul... și întru Duhul Sfânt... cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit” (Simb. N. C. art. 1, 2, 8).

Preasfânta Treime este una; Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt sunt *de-o-ființă*, un Dumnezeu.

— „Tatăl este Dumnezeu, Fiul este Dumnezeu, Sfântul Duh este Dumnezeu; totuși nu sunt trei Dumnezei, ci un singur Dumnezeu” (Simb. atan.).

Unitatea, egalitatea și deoființa persoanelor Preasfintei Treimi se dovedește prin Dumnezeirea fiecăreia în parte.

Tatăl este Dumnezeu. În El cred toți oamenii; și ereticii și diavolii. Numai nebunii spun că nu este Dumnezeu (Ps. 13, 1).

Fiul este Dumnezeu. Fiul este Hristos și *Hristos* Dumnezeu; *Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat*. Așa mărturisim toți creștinii care credem în cuvintele Sfintei Scripturi și în dogmele Bisericii.

Învățătura despre Dumnezeirea Fiului este o mare *piatră de poticnire și de scandal* pentru știința și conștiința oamenilor. „Iată, *Acesta este pus spre căderea și ridicarea multora... și semn de contrazicere*, ca să descopere cugetele multor inimi” (Lc. 2, 34); este *piatra unghiulară*, aleasă și de mare preț, piatră de poticnire și stâncă de sminteală, de care se împiedecă cei ce nu ascultă cuvântul lui Dumnezeu (I Petru 6, 2—8; Ef. 2, 20); piatra nesocotită de unii ziditori, minunată, prețioasă dar și primejdioasă, fiindcă „cine va cădea peste piatra aceasta se va sfărâma, iar peste care va cădea ea, îl va zdrobi” (Mt. 21, 42—4; Mc. 12, 10—11; Lc. 20, 17—8; Fapte 4, 11; cf. Ps. 117, 22—3; Isaia 8, 14; 28, 16). În schimb, „cine va crede în El, nu se va rușina” (Rom. 9, 33).

Temeiurile clare și dovezile în veac neclintite ale Dumnezeirii Fiului și Mântuitorului nostru, creștinătatea le are în: profețiile mesianice, mărturia Tatălui, numele care se dau Fiului în Sf. Scriptură, viața și faptele Lui minunate, profețiile făcute de El, învățăturile Evangheliei și mărturisirile Lui despre sine, mărturiile apostolilor și adversarilor Săi, credința și istoria Bisericii ecumenice.

Profețiile mesianice, cu multe veacuri înainte de întrupare, descriu viața și arată activitatea Mântuitorului în lume; descopăr nașterea Lui mai presus de fire, locul și timpul nașterii, activitatea Sa minunată, patimile, moartea și învierea Lui. Spun limpede că se va naște dintr'o fecioară, în

Vifleem; va fi Profet, Mare Preot și Impărat, care va aduce o învățătură nouă și va face minuni, va intra biruitor în Ierusalim, va fi respins de poporul ales, va fi vândut cu 30 arginți, va suferi, va fi răstignit între doi tâlhari și împuns cu sulița, va fi adăpat cu oțet, va fi omorât și îngropat, va învia, se va înălța la cer și va șede de dreapta Tatălui; va trimite pe Duhul Sfânt, va întemeia Biserica, va mântui oamenii de păcate, va stăpâni peste popoare cu dreptate și împărăția Lui nu va avea sfârșit, ș. a. și *toate s'au împlinit*. Nu mai este în toată istoria lumii alta viață de om care să fi fost profetită, altă biografie schițată înainte de *naștere, afară de a Mântuitorului*.

Mărturia lui Dumnezeu-Tatăl se face la botezul din Iordan și la Schimbarea la față de pe Tabor, când s'a auzit din înălțimea slavei glasul: „*Acesta este Fiul meu cel iubit...*” (Mt. 3, 17; 17, 5; Mc. 9, 7; Lc. 9, 35; II Petru 1, 17).

Numele care se dau Fiului și Mântuitorului iarăși se deosebesc de numele tuturor oamenilor. El este „Calea”, „Adevărul”, „Viața”, „Învierea” și „Lumina lumii”; El este „Păstorul”, „Arhiereul”, „Profetul”, „Învățătorul”, „Judecătorul” și „Impăratul lumii”; El este „Fiul Omului”, „Fiul lui David”, „Cuvântul”, „Domnul”, „Fiul lui Dumnezeu”, „Dumnezeu”. Astfel de nume nu s'au mai dat, și nimeni nu îndrăznește să dea, oamenilor.

Viața și faptele Mântuitorului sunt iarăși unice în istoria lumii. Mântuitorul a fost mai curat decât lumina zilei și decât raza soarelui; n'a avut *nicio patimă*, nu s'a făcut vinovat de *niciun păcat* (In 8, 46), dar a avut în schimb toate virtuțile. Îndeamnă pe oameni la pocăință, El nu are lipsă de ea; îi învață să se roage „și ne iartă nouă păcatele noastre”, El nu și-a cerut iertare dela nimeni, și totuși nimeni niciodată n'a putut spune că-l fals. Istoria omenirii cunoaște mulți bărbați înțelepți, eroi vestiți și nobili la suflet, sfinți și mucenici, care au săvârșit fapte mari și au dat dovezi de virtuți înalte și de alese frumuseți sufletești, dar niciunul n'a îndrăsnit să spună că-i fără de păcat și nevinovat. Dimpotrivă, fiecare om, cu cât s'a aflat pe o scară de morală mai desăvârșită, de știință mai înaltă sau de putere mai mare, cu atât și-a simțit mai adânc păcătoșenia și și-a recunoscut mai mult neșemnata lui valoare. Sf. ap. Pavel, deși a fost „apostolul neamurilor” dela Ierusalim până la Atena, până la Roma și mai departe, s'a declarat „cel dintâiu dintre păcătoși”.

Între astfel de caractere și mărturisiri, un suflet fără de prihană este o minune. Minune a fost și Iisus Hristos, căci El singur a avut pe

lume *conștiința nevinovăției desăvârșite* în fața oamenilor și alui Dumnezeu, recunoscută de apostoli (Lc. 5, 8; I Petru 2, 21-2; I In 3, 8), de prieteni (Lc. 7, 6-9) și dușmani (Mt. 27, 4, 19, 24; Lc. 23, 41-2). La nevinovăție se adaugă *faptele Lui, minunile* pe care le-a săvârșit asupra firii și asupra oamenilor, direct sau dela distanțe de mulți kilometri, și mai ales minunile pe care le-a făcut cu Sine însuși: învierea din mormânt și înălțarea la cer, — tot fapte care nu mai au nici asemănare, nici repetite, pe toată fața pământului și în toată istoria lumii.

Profețiile Mântuitorului formează un alt temei al Dumnezeirii Lui. El descopere gândurile oamenilor și știe toate; profetește răstignirea și învierea Sa, prigoanele îndreptate împotriva Bisericii și împotriva apostolilor și urmașilor lor, soarta poporului Iudeu și a Ierusalimului, sfârșitul lumii, venirea a doua și judecata din urmă, — toate unice și cu neputință de tăgăduit.

Invățăturile Evangheliei nu au nicio asemănare cu alte învățături omenești. În ele se întâlnește frumusețea cu adevărul, adâncimea cu simplitatea, puținătatea cu puterea, cum nu se mai întâlnesc în nicio altă carte din lume.

Mărturisirile Fiului despre Sine sunt clare și categorice. Încă la vârsta de 12 ani, în templu, *El și-a mărturisit conștiința că e Fiul lui Dumnezeu*, și până la sfârșit a avut limpede aceasta conștiință, fără să cunoască ce este fluxul sau refluxul îndoelii. El este conștient de plenitudinea puterii sale dumnezeiești când *iertă* păcatele slăbănogului și ale altor păcătoși, ceea ce până astăzi nimeni n'a îndrăznit să-și atribue. El ne dă ceea ce nu ne-a făgăduit nici un om: *pacea și liniștea sufletului* (Matei 11, 28-29). El asigură tâlharului raiul, ceea ce nu poate făgădui nici un om (Luca 23, 43). El se proclamă regele veacurilor, care va veni într-o slava cerului, ca să judece lumea. Tot binele pe care îl facem în lume, e un omagiu adus persoanei Lui: „Adevăr zic vouă, într-o cât ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai mei, *mie ați făcut*“. Tot răul pe care l-am făcut, este o jignire adusă Lui: „Într-o cât nu ați făcut — bine — unuia dintre acești mai mici, *nici mie nu mi-ați făcut*“ (Matei 25, 40-45).

Depărtarea de El înseamnă nefericire și osândă veșnică: „Duceți-vă dela mine blestemăților în focul cel de veci“. Apropierea de El este una cu fericirea. „Veniți binecuvântații Părintelui meu de moșteniți împărăția, care este gătită vouă dela întemeierea lumii“ (Matei 25, 34-41). Nu are niciodată nicio șovăială și nicio temere. Muștră cu asprime și fulgeră fățarnicia fariseilor (Mt. 23), scoate zarafii din biserică și când, din pricina cuvintelor „*Eu și Tatăl una suntem*“ (In 10, 30)

Iudeii căutau să-L omoare cu pietre, trece liniștit prin mijlocul lor. Cu înfățișare dreaptă și aspră întâmpină pe Iuda și slugile jidovilor în Getsimani (In 18, 4-5); cu o siguranță de sine și cu o tărie neînfrântă, în fața sinedriului, a guvernatorului în pretoriu și a crucii, recunoaște acuza și titlul că este *Fiul lui Dumnezeu*, pentru care a și fost osândit la moarte:

— „**Eu sunt!**“ (Marcu 14, 62).

Fiul este una și egal cu Tatăl. „*Eu și Tatăl una suntem*“ (Ioan 10, 30). „Și ale mele toate ale tale sunt și ale tale sunt ale mele“ (Ioan 17, 10; cf. Mat. 11, 27). „Nu crezi că eu sunt în Tatăl și Tatăl este în mine?“ (Ioan 14, 10), întreabă El pe ap. Filip. Tatăl este care locuiește în Fiul: „*Credeți-mă că eu sunt în Tatăl și Tatăl este în mine*“ (Ioan 14, 10-11). „Cel ce crede în mine, nu crede în mine, ci în Cel ce m'a trimis pe mine. Și cel ce mă vede pe mine, vede pe cel ce m'a trimis pe mine“ (Ioan 12, 44-5). „*Cel ce m'a văzut pe mine, a văzut pe Tatăl*“ (Ioan 14, 9). Filiațiunea Sa din Tatăl este eternă (cf. Mt. 22, 41-3). El este preexistent lui Avram (In 8, 58) și lumii (In 17, 5). „*Ieșit-am dela Tatăl și am venit în lume. Acum iarăși las lumea și mă duc la Tatăl*“ (Ioan 16, 28). „*Tatăl meu până acum lucrează și eu lucrez. Deci pentru aceasta mai vartos căutau Iudeii să-l omoare, că nu numai deslega Sâmbăta, ci și pe Dumnezeu îl numea Tatăl său, făcându-se pe sine deopotrivă cu Dumnezeu*“ (Ioan 5, 17-18).

Sf. Ioan Botezătorul mărturisește despre Iisus: „Eu am văzut și am mărturisit că *Acesta este Fiul lui Dumnezeu*“ (In 1, 34).

Sfinții apostoli cred și mărturisesc că *Fiul este Dumnezeu*. „Noi am crezut și am cunoscut că tu ești Hristosul, *Fiul lui Dumnezeu cel viu*“ (Ioan 6, 69). Mântuitorul însuși confirmă credința și convingerea aceasta, când spune: „Cuvintele care mi le-ai dat, le-am dat lor, și ei le-au primit și *au cunoscut cu adevărat că dela tine am ieșit și au crezut că tu m'ai trimis*“ (Ioan 17, 8). Fiul era Cuvântul (Logosul) și Cuvântul preexistent era Dumnezeu: „La început *era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul*“ (In 1, 1). Din veșnicie Cuvântul exista în sânul și în ființa Tatălui, în comunitate de esență, viață și iubire cu El. Logosul, etern s'a revelat apoi în creațiune și intrupare... „Și Cuvântul trup s'a făcut și s'a sălășluit între noi și *am văzut slava lui, slavă ca a singurului născut din Tatăl plin de har și de adevăr*“ (Ioan 1, 14). Din mărirea și plenitudinea Lui se împărtășesc și apostolii... „*că din plinătatea lui noi toți am luat, și har peste har*“ (Ioan 1, 16). Toată Evanghelia Sf. Ioan, cea mai desăvârșită apologie a Dumnezeirii Mântuitorului, „*s'a scris ca să credem că Iisus este Hristos,*

Fiul lui Dumnezeu și, crezând, viață să avem întru numele Lui" (In 20, 31). Aceeaș credință o exprimă sf. ap. Ioan în Epistole, ca și în Evanghelie. „Ce era dela început, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit — despre *Cuvântul vieții*, aceea vă vestim. Căci viața s'a arătat și am văzut-o și mărturisim și *vă vestim viața de veci, care era la Tatăl și s'a arătat nouă*" (I. 1, 1—2). „Oricine tăgăduște pe Fiul nu are nici pe Tatăl; cine mărturisește pe Fiul are și pe Tatăl" (I. 2, 23). „Intru aceasta s'a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că *pe Fiul său cel unul-născut l-a trimis Dumnezeu în lume*, ca prin el viață să avem... (I. 4, 9, 14—15). Sf. ap. Nata-nail exclamă: „*Rabbi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu*" (In 1, 49).

Aceeaș doctrină despre Dumnezeirea Fiului o învață și sf. ap. Pavel. *Hristos „este peste toate, Dumnezeu binecuvântat în veci*" (Rom. 9, 5). „Care, fiind în chipul lui Dumnezeu, n'a socotit o răpire a fi el, *intocmai cu Dumnezeu*, ci s'a golit pe sine, luând chip de rob, făcându-se asemenea oamenilor" (Filip. 2, 6—7). Din egalitatea și identitatea cu Dumnezeu, s'a smerit, s'a întrupat, s'a făcut om. El „este *chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, întâiu-născut înainte de toată făptura*" (Col. 1, 15); El este „marele *Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos*" (Tit 2, 13). „*In El locuște trupește toată plenitudinea (plinătatea) Dumnezeirii*" (Fil. 2, 9). Prin Fiul, care-i „*strălucirea slavei și chipul ființei lui Dumnezeu*" ne-a împărtășit Dumnezeu revelația supremă și ultimă (Evrei 1, 1—3).

Pe lângă aceste dovezi, mai sunt în Noul Testament locuri în care apostolii atribue Fiului *nume, însușiri și lucrări dumnezeiești*.

Fiul este numit Dumnezeu (Ioan 1, 1; Rom. 9, 5), *Domnul mării* (I Cor. 2, 8), *Dumnezeu arătat în trup* (I Tim. 3, 16), *Dumnezeu și Mântuitor* (Tit 2, 13), *Domnul și Dumnezeul nostru* (Ioan 20, 28).

Fiul lui Dumnezeu este *preexistent* (In 16, 28) *atot-prezent* (In 16, 26; Mt. 18, 20), *veșnic* (Mt. 20, 28), *atot-știutor* (Mt. 11, 27; 17, 27), *atotînțelept*: în El sunt ascunse „*toate vistierile înțelepciunii și ale cunoștinței*" (Col. 2, 3), *neschimbabil*: „Cerul și pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece" (Lc. 21, 23) și *atotputernic*: „*Datu-mi-s'a toată puterea în cer și pe pământ*" (Mt. 28, 18).

Fiul lui Dumnezeu este *creatorul lumii* (Ioan 1, 3; Col. 1, 16; Col. 1, 16) și *proniatorul* (Col. 1, 17; Evrei 1, 3). El face *minuni*: tămăduște bolnavii (Mt. 9, 8), iartă păcatele (Mt. 9, 7) și *învie morții* (In 5, 21; 11, 44; Lc. 8, 55; 6, 15) și El *învie*; El este *Domnul domnilor și Impăratul împăraților* (Apoc. 17, 14).

Fiului i se cuvine *cult dumnezeiesc*: iubire, credință, rugăciune și închinare, ca și Tatălui:

„**Toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl. Cel ce nu cinstește pe Fiul nu cinstește pe Tatăl, care l-a trimis**" (In 5, 23); „Să nu se tulbure inima voastră. Credeți în Dumnezeu și în mine credeți... Credeți-mă că *eu sunt în Tatăl și Tatăl în mine*" (In 14, 1, 11); „de mă iubește cineva, păzi-va cuvântul meu și Tatăl meu îi va iubi" (In 14, 23). „Orice veți cere în numele meu, aceea voi face, ca să se proslăvească Tatăl în Fiul" (In 14, 13; 16, 23). „In numele lui Iisus *tot genunchiul să se plece*, al celor cerești și al celor pământești și al celor dedesubt și să mărturisească toată limba, că *Iisus Hristos este Domn întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl*" (Filip. 2, 10—11).

Credința și concluzia la tot ce am spus până aci este aceasta: „Noi am văzut și mărturisim, că Tatăl a trimis pe Fiul, Mântuitor al lumii. Cine mărturisește că *Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne în el și el în Dumnezeu*" (I Ioan 4, 14—15).

Adversarii rămân în fața lui Iisus cu totul neputincioși. Oricâtă *ură îi poartă* și oricum îl condamnă la moarte, El rămâne *acelaș ieri și azi și în vecii vecilor* (Evrei 11, 8).

Iudeii îl întrebau: „De ești tu Hristos (Mesia), spune nouă pe față. Iisus a răspuns: V'am spus-o și nu credeți. Lucrurile pe care eu le fac în numele Tatălui meu, acestea mărturisesc despre mine. Dar voi nu credeți, pentru că nu sunteți dintre oile mele. Oile mele glasul meu ascultă... și *eu le dau lor viață veșnică și nu vor pieri în veac... Eu și Tatăl una suntem... Voi ziceți că hulă grăești, pentru că am zis: Sânt Fiul lui Dumnezeu? Dacă nu fac lucrurile Tatălui meu, să nu credeți în mine; iar dacă le fac, deși nu credeți în mine, credeți lucrurilor, ca să știți și să cunoașteți că **Tatăl este întru mine și Eu întru întru El***" (Ioan 10, 24—39).

Slugile arhierelui au răspuns: „Niciodată nu a vorbit vreun om, așa cum vorbește omul acesta" (Ioan 7, 46). Pilat a spus că nu află nici o vină în El (Matei 27, 24). Soția sa i-a trimis vorbă: „Nimic să nu aibi cu dreptul acela; căci mult am suferit, azi, în vis pentru el" (Matei 27, 19). Iuda vânzătorul strigă disperat: „Noi cu dreptate luăm vrednica plată a celor ce am făcut, pecând acesta n'a săvârșit nimic nedrept. Apoi a zis către Iisus: „Pomeneste-mă, Doamne, când vei veni întru împărăția ta" (Luca 23, 41—42). „Sutașul și cei ce împreună cu el păzeau pe Iisus, văzând cutremurul și cele ce s'au făcut, s'au înfricoșat foarte și au zis: „*Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acesta!*" (Matei 27, 54).

Credința și istoria Bisericii, ca și Sf. Scriptură, este dealungul veacurilor încă o dovadă care adeverește Dumnezeirea Fiului. Biserica s'a

zidit pe temelia profeților și apostolilor, având piatră unghiulară învierea și Dumnezeuirea Mântuitorului. Iisus după o lucrare de trei ani și jumătate a fost răstignit. Au rămas pe urma Lui unsprezece ucenici, pescari și necărturari, care la răstignire s'au lepădat de El. Și totuși, acești oameni simpli, după înviere și după pogorîrea Duhului Sfânt peste ei, având împotriva lor toată puterea lumii de atunci, pe toți iudeii și păgânii, pe toți înțelepții și împărații vremii, — cuceresc lumea și vestesc pe Hristos până la marginile pământului și până la moarte. Răspândirea minunată a creștinismului prin apostoli și urmașii lor este un semn că Iisus este Dumnezeu și că Dumnezeu este cu Biserica. Sa până la sfârșitul veacurilor (Mt. 28, 20).

Pe temeiurile și dovezile acestea, creștinătatea are un *crez*, o mărturisire dela care nu se mai poate abate. Noi credem în Dumnezeu Tatăl, „și într'unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, unul născut, care din Tatăl s'a născut, mai 'nainte de toți vecii; lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat“.

Din credința aceasta sorbim toate luminile, puterile și mângăerile duhovnicești; din ea izvorăsc toate tainele noastre sfinte, tot darul cel desăvârșit, toate rugăciunile noastre și *mântuirea*, și „*nu este în nimeni altul mântuire, căci nu este sub cer niciun alt nume, dat nouă oamenilor, întru care să ne mântuim*“ (Fapte 4, 12).

Ziua învierii Domnului e *sărbătoarea Dumnezeirii Mântuitorului*, așa după cum ziua de Rusalii e sărbătoarea Dumnezeirii și a pogorîrii Duhului Sfânt. Atunci se cetește acea evanghelie solemnă cu început atât de întraripat: „*La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul*“...

— *Iisuse Mântuitorule, Domnul și Dumnezeuul meu, „luminează-mi simțirea cea întunecată de pătimi, tămăduiește-mi trupul cel rănit de păcate, curățește-mi mintea de gândurile cele deșarte, păzește-mi inima de poftetele cele viclene*“.

„*Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluește-ne pe noi*“ !

Mărturisirea ortodoxă și sinodul dela Iași

Zilele acestea se împlinesc 300 de ani de când s'a ținut sinodul din Iași. Se cuvine deci, să aruncăm o privire scrutătoare asupra trecutului spre a analiza împrejurările cari au determinat convocarea și menirea acestui sinod. Vom privi și prin aceasta, în oglinda trecutului, misiunea neamului nostru în lume și vom avea clarificată în fața noastră datoria prezentului măreț pe care-l trăim. Cu ocazia acestei comemorări este de datoria noastră a face această excursie în domeniul Istoriei, întrucât odată mai mult, geniului și dărnicii românești îi revenise și atunci sarcina de *apărător al credinței creștine ortodoxe*.

Prin ocuparea Constantinopolului de către Turci, nouri negrii încep a se ivi și a pune la încercare credința multor popoare ortodoxe. Toate frământările religioase ale Occidentului din secolul al XVI-lea își au repercursiuni și în Orient. Mai ales în cursul secolelor al XVII și al XVIII-lea se remarcă eforturile titanice ale bisericilor rom. catolice și protestante, spre a atrage la sine pe credincioșii bisericii ortodoxe. Aceste încercări de convertire nu se făceau cu duhul blândeței, căci prea adeseori era întrebuintată forța brutală, convingerea trecând pe planul al doilea. Se făceau însă aceste convertiri cu scopul vădit de a-și consolida fiecare partidă poziția slăbită de lupta acerbă ce se dădea între ele și prin aceasta, menținerea unui ferm echilibru politic. Nu mai

suntem în lumea veche în care convingerile religioase erau axiome, ci în mijlocul unei lumi ce din deosebiri religioase face pretextul principal, spre a-și revărsa ura ce clocotea în suflete. Este de remarcat în această privință planul lui Gavril Bethelen, de a reînvia vechea Dacie, prin unirea Munteniei, Moldovei și Transilvaniei. Primul pas spre acest imperiu, pe care-l visa Calvin bineînțeles, îl face atunci când cere chiar sprijinul patriarhului Ciril Lucaris, în vederea calvinizării deocamdată a românilor din Transilvania¹⁾

Aceste convertiri de compensare le încercau asupra bisericii ortodoxe, întrucât nu exista aici o normă sigură și scrisă în materie de credință. Locul înfloritoarei literaturi teologice a primelor opt secole îl luaseră credințele deșarte, săvârșirea unor forme de cult neînțelese, acestea avându-și originea în ignoranța generală a clerului și a mirenilor. În anul 1751 dezorientarea în materie de credință — mai ales în părțile nordice, în Rusia — era atât de mare încât Carol Gottlob Hofmann scrie „că mulți erau în nedumerire, de sunt Rușii peste tot creștini sau ba“²⁾.

Această dezorientare se poate generaliza și la alte țări ortodoxe. Lipsa unei norme precise în materie de credință apărea cu atât mai evidentă, cu cât în multe părți propaganda iezuită, protes-

1) Cf. I. Lupaș: „Istoria Bisericii ortodoxe române“ pag. 48.

2) Prefață la „Mărturisirea Ortodoxă“ pag. 1.

tantă, sau reformată, profitând tocmai de această stare de confuzie, a fost încununată de succes.

Turcii lacomi de bani caută tot felul de pretexte spre a înlocui pe patriarhi, susținând alți și mereu alți pretendenți la scaunul patriarhal¹⁾. Era de altfel aceeași politică a banului, observată și urmată metodic cu ocazia schimbării domnitorilor, din țările vasale. Adeseori patriarhii, spre a-și menține situația, se vedeau nevoiți a recurge la sprijinul ambasadurilor streine, față de cari dacă nu contractau datorii materiale erau nevoiți a face adeseori concesiuni de ordin dogmatic spiritual. (Este eclatantă în această privință cazul patriarhului Ciril Lucaris).

Alții cereau sprijinul puterilor catolice, sau chiar al papei. (Cazul patriarhului Partenie). În acest timp, oropsitelor popoare ortodoxe în cea mai mare parte suportând resemnate jugul streinilor, li se scosese pare că la mezat, nu numai limbă, patrie, muncă, trudă, ci chiar și sufletul în care se căutau a se infiltra otrava unor credinți streine. Sunt oare necesare exemple îndepărtate în această privință, când chiar înaintașii noștri aci în Ardeal au fost expuși tuturor vexațiilor politice materiale și spirituale spre a-și lepăda credința? Antonio Possevino, un iezuit italian, se miră cum de au putut să rămână Românii aceștia statornici în credința și obiceiurile lor, când n'au fost precupețite din partea unei stăpâniri vitrege, nici amenințări nici ispite și nici pânda lașă a propriilor neînțelegeri.

Peste toate aceste împrejurări, iată că apare la Geneva în anul 1629 și 1633 o Mărturisire de credință pe numele patriarhului din Constantinopole Ciril Lucaris, în care se cuprindeau învățăturile calvine. Această neașteptată trădare a ortodoxiei, tocmai din partea celei mai autorizate persoane a o apăra, deschide ochii multor ierarhi și scriitori bisericești, cari iau cu toții poziție fermă în contra ei, apărând învățătura cea dreaptă lăsată nouă de Mântuitorul. Cer tot deodată patriarhului Ciril Lucaris să retracteze în public și oficial învățăturile cuprinse într'ansa, — ceea ce n-a făcut. — A fost sau nu patriarhul Ciril Lucaris autorul acelei Mărturisiri rămâne o enigmă.

În această luptă deschisă între ortodoxie pe de o parte și schismaticii romani, precum și cu ereticii protestanți și reformați pe de altă parte, unui compatriot de al nostru, vlăstar de domn moldovean, aflat în refugiu prin Polonia, îi revine marele merit de a consolida ortodoxia. Acel român a fost mitropolitul Petru Movilă.

Gădesc necesar a ne opri puțin asupra datelor biografice ale acestui pion al drepte credințe,

1) Cf. A. D. Xenopol: Istoria Românilor din Dacia Traiană. Vol. VII, pag. 60.

trimis de Providență în împrejurări hotărâtoare. A fost fiul domnului Moldovei, Simion Movilă. S'a născut în anul 1597. Primele studii le face în particular în Moldova, apoi face studii de teologie și filosofie la școala ortodoxă din Lemberg, unde se refugiase în urma intrigilor politice îndreptate contra familiei. Unii pretind că ar fi studiat și la Paris¹⁾.

În tinerețe a îmbrățișat cariera armelor, dar simțindu-se menit spre o altă viață, se tunde monah în anul 1625 și fu hirotonit ca arhimandrit al lavrei Pecersca, în biserica ruteană (1628), pentru ca un an mai târziu să fie înălțat la rangul de exarh, locțiitor al tronului Patriarhal din Constantinopole. Înființează în 1632 un colegiu ortodox la Chiev, transformat apoi de Petru cel Mare în Academie duhovnicească.²⁾ Deputații ortodocși ai țărilor leșești, aflați la adunarea obștescă din Varșovia, pentru alegerea noului crai, aleg pe arhimandritul Petru Movilă de mitropolit al Chievului.

Primind binecuvântarea dela patriarhul Constantinopolului, fu hirotonit ca mitropolit în stavropighia „Biserica adormirii Maicii Domnului“, ctitorie a lui Stefan cel Mare.³⁾ Familia sa, trăind în relații de prietenie cu regii Poloniei, se folosi de această împrejurare spre a mijloci obținerea mai multor drepturi pentru biserica ortodoxă. Datorită influenței sale personale, precum și toleranței noului rege Vladislav al IV-lea, obține printre altele dreptul pentru ortodocși de a avea un mitropolit la Chiev apoi înființarea pe lângă cele două episcopii existente a încă două. Astfel pe timpul său, Mitropolia din Chiev avea următoarele episcopii sufragane: Lemberg, Pemișl, Luțk și Moghilev (Orșa). După o rodnică activitate pe scaunul mitropolitan, închise ochii în vârstă abia de 50 ani, la 31 Decembrie 1647 și fu înmormântat în biserica Sfintei Lavre.

Petru Movilă apare ca mitropolit tocmai în cele mai expuse părți ale bisericii ortodoxe, în Polonia stăpânită de iezuiți. Pentru apărarea credinței lor, lupte surde, dar sângeroase ca nicăeri în altă parte, au fost nevoiți să poarte Cazacii în contra stăpânirii iezuite a Leșilor. Aceste lupte pentru credință au fost imortalizate de scriitorul N. Gogol în monumentalul „Taras Bulba“. Cazacii din Zaporoje și Malorușii plăteau atunci ca și într'un trecut mai apropiat, cu mari și sângeroase sacrificii, dreptul de a se închina lui Dumnezeu, așa precum Fiul Său a învățat pe oameni. — Cât de departe au mers aceștia (iezuiții) în

1) Cf. Eusebie Popoviciu: Istoria Bisericii Universale. Vol. IV. pag. 355.

2) Cf. E. Popovici — op. cit. pag. 355.

3) Cf. Mărturisirea ortodoxă pag. IX.

răspândirea doctrinei iubirii și a adevărului, a frăției și a dreptății între popoare, rezultă din bestiala faptă a unui arhiepiscop, pe nume Iosafat Kunțevici din Poloțk, care în oarba-i pornire de persecutor al bisericii ortodoxe a mers până acolo, încât nu s'a sfiit să scoată trupurile din morminte ale credincioșilor ortodocși, pe motiv că ar profana pământul cel sfințit. A plătit această pornire cu propria-i viață, linșat fiind de poporul infuriat. Infailibila... papalitate, proclamă fericit și apoi sfânt pe acest maniac, în sufletul căruia ura luase cu totul locul iubirii aproapelui. ¹⁾ El, Petru Movilă, își propune *apărarea bisericii ortodoxe, prin fundamentarea solidă a dogmelor sale în sufletele fiilor săi* și spre acest scop se servește de școală, de carte, de tipar și mai ales de răspândirea largă a unei cărți, în care să se cuprindă în mod precis și pe înțelesul tuturor întregul complex al „învățăturilor de credință și a normelor de viață creștinească, după cum le-a primit dela întemeietorul ei și le-a păstrat biserica ortodoxă”. ²⁾ Cartea aceasta este „Mărturisirea ortodoxă a bisericii apostolice și catolice de răsărit.” Motivul imediat ce l-a determinat la compunerea ei este combaterea mărturisirii de credință a lui Ciril Lucaris la Geneva. ³⁾ Toate adevărurile de credință le tratează în legătură cu cele trei virtuți teologice: credința, speranța și dragostea. Cartea însăși este împărțită în trei părți, conținând un număr de 261 întrebări și răspunsuri. Forma de expunere este cea catehetică. Poate că mitropolitul Petru Movilă, cunoscător al problemelor care se agitau și reclamau un răspuns în locul și timpul în care a trăit, să nu fi greșit când a ales această formă, întrucât întrebările puse corespund e într'adevăr necesității lămuririi acelor probleme. Lucrarea sa având acest caracter practic, nu urmărește scopul unei lucrări de erudiție teologică.

În anul 1640 Mărturisirea de credință fu aprobată de un sinod Rusc. ⁴⁾ Mitropolitul P. Movilă dorind ca această lucrare să fie primită și de biserica greacă, „stăruie pe lângă Vasile Lupu, domnul cel cu așa de mare trecere la Turci, cât și la pristavii bisericești ai Răsăritului, ca să adune în Iași un sinod, în anul 1642, la care să ia parte și delegați de ai Patriarhiei spre a cunoaște lucrarea sa” (a lui P. Movilă). ⁵⁾

Sinodul proiectat s'a ținut la Iași cu începere din 11 Martie durând până la 9 Decembrie 1642, în mănăstirea „Sfinților Trei Ierarhi”. La

acest sinod participă însuș domnul Moldovei Vasile Lupu în persoană, mitropolitul Moldovei Varlaam împreună cu ceilalți episcopi ai săi, delegați ai scaunului patriarhal din Constantinopol, în frunte cu eruditul Meletie Serigos, precum și trei deputați duhovnicești dela Chiev (Isaia rectorul școlii movilene, Ignatie rectorul catedralei și arhim. Iosif).

Sinodul fu considerat ca o urmare a celui din Constantinopol. Dealtfel sinodul acesta „nu era menit să fie o adunare solemnă de vlădici, ci mai mult un conventicul, o conferință de teologi ruși și greci, strănși pentru a da o aprobare definitivă Mărturisirii de credință, pe care o alcătuiseră împotriva calvinismului Petru Movilă și sfătuitoarii săi din Chiev” ¹⁾.

Cu îndreptarea Mărturisirii lui P. Movilă fu însărcinat aprigul combatant al Mărturisirii lui Ciril Lucaris, Meletie Serigos. După ce a fost curățită de unele abateri, sinodul o primi „drept conformă cu credința ortodoxă” ²⁾.

În acest sinod, se mai aplană diferendul ierarhic existent între Patriarhia din Constantinopol și Mitropolia din Chiev. Se mai resping deasemenea învățăturile calvine cuprinse în Mărturisirea dela Geneva a lui Ciril Lucaris.

În anul 1643 lucrarea lui P. Movilă fu aprobată și de un sinod al tuturor Patriarhilor, ținut la Constantinopol. Cartea primi titlul: *Mărturisirea ortodoxă a bisericii catolice și apostolice de răsărit*. Numită pe scurt: *Mărturisirea ortodoxă*. Această lucrare fu recunoscută oficial abia în anul 1662 „când Patriarhul Nectarie o comunică cu o scrisoare arhipăstorească tuturor bisericilor din Răsărit,” dela care dată e recunoscută ca având autoritate de carte simbolică a bisericii ortodoxe din Răsărit ³⁾.

Despre P. Movilă și clerul ortodox din vremea sa se exprimă în termeni elogioși I. Kemény fost principe al Transilvaniei, scriind în memoriile sale: „un om foarte cinstit și blând, bun cărturar, tot astfel erau și preoții de religie română sau grecească, încât mai înainte nici nu credea să fie între ei oameni atât de învățați” ⁴⁾. Deasemenea cronicarul polon I. Ierlicz scrie că era „unul care slujise pentru unitatea bisericii lui Dumnezeu.. vrednic păstor al turmei sale” ⁵⁾.

Comemorând azi trei sute de ani dela împlinirea acestor lupte date pentru a ni se transmită și nouă o credință dreaptă, gândurile noastre se îndreaptă ca un pios prinos pe recunoștință și admirație spre energicii luptători ai credinței

1) Vezi E. Popovici op. cit.

2) Mărturisirea ortodoxă pag. VI.

3) Vezi Dr. S. Reli: „Curs de Istoria Bisericii Române,” vol. I, pag. 575.

4) Cf. N. Iorga: Istoria bisericii românești. Pag. 310.

5) A. D. Xenopol — op. cit. pag. 60.

1) N. Iorga — op. cit. pag. 311.

2) A. D. Xenopol — op. cit. pag. 60.

3) A. D. Xenopol — op. cit. pag. 1.

4) Lecturi din izvoarele istoriei române, pag. 172.

5) Revista teologică — Sibiu 1928 (Cit. de I. Lupăș, op. cit.)

străbune. Din exemplul lor luăm întărire, spre a preîntâmpina azi o similară stare de confuzie în materie de credință, pășind cu mai multă hotărâre la o temeinică pregătire a tineretului, prin orientarea lui spre doctrina bisericii ortodoxe, cuprinsă în catehism. Predându-le această materie precum și fundarea dogmelor pe baza Sfintei Scripturi, nu vom greși dacă le vom pune în mână și această carte importantă.

Pe aceleași plaiuri, pe care odinioară lupta pentru credință un Român cu suflet mare, luptă azi fiii Patriei noastre. Luptele Malorușilor erau purtate odinioară cu arme sângeroase iar ale Românilor cu arme spirituale. Și tocmai azi când privirile ne sunt îndreptate din nou spre Răsărit, primim dela un cucernic frate întru Domnul un stăruitor apel din Transnistria, de a-i trimite cât mai multe *manuale de religie* de cari acolo se simte mare lipsă. Intre manualele reclamante, la loc de frunte este amintit „Catehismul“ părintelui I. V. Felea, de care noi ne folosim deja în predarea religiei.

Așa ni s'a dat de sus să comemorăm al treilea secol dela sinodul dela Iași. Prin această coincidență simbolică, ne grăește divinitatea însăși. Istoria se repetă și rezervă neamurilor la răscrucea timpurilor acelaș destin, căruia nu se pot sustrage. Azi luptăm pentru creștinism, dar mâine vom da lupta pentru Ortodoxie, cu aceiași implacabili rătăciți de altădată. Să nu fim surprinși de evenimente.

Pr. Ioan Buțiu
Arad—Micălaca Nouă

Minunea Învierii

Învierea Mântuitorului Iisus Hristos reprezintă etapa cea mai minunată a vieții creștine. Mormântul Său n'a fost mormântul unui om, ci a Dumnezeuului—Om și baza unei religii strâns legată de minunea sfintei învieri.

Dușmanii creștinismului de atunci, ca și cei din zilele noastre și-au îndoit argumentele false ca să reducă la neant învierea Mântuitorului. Iisus a prevăzut această sfortare vană a oamenilor și înainte de a se înălța la Cer, El a lăsat ca „mărturii“ ale învierii pe apostolii Săi: „Ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și veți fi mie mărturii în Ierusalim și în toată Iudeia, și în Samaria și până la marginea pământului“ (Fapte 1, 8).

Apostolii L-au înțeles, L-au iubit și de aceea ei au rolul adevărat de vestitorii minunii sfinte; ei L-au văzut și mărturia lor o răspândesc cu

un zel deosebit în toate părțile. Dintre toți apostolii mai bine L-a înțeles Sfântul apostol Pavel, care ne vorbește cu toată profunzimea și înălțimea gândului, despre dogma învierii lui Hristos în epistolele sale, înfățișându-ne atât laturea teoretică, cât și practică, ajungând la concluzia adevărată, că Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos cel răstignit și înviat este fondatorul creștinismului. Probe nenumărate despre minunile dumnezeiești săvârșite de Mântuitorul Hristos, le găsim deasemeni la sfinții evangheliști.

De timpuriu au apărut și necredincioșii, detractorii, raționaliștii, criticii, cari au furnizat argumente negative, căutând să întunece faptul divin al învierii Mântuitorului. Dar cel mai mare fapt din istoria lumii, după întruparea Cuvântului și care-i consecința naturală a operei îndeplinite — minunea învierii sfinte — n'a putut fi nimic de nici o școală raționalistă, „fiindcă s'a sculat Domnul cu adevărat“ (Luca 24, 34).

Această vestire măreață a fost transmisă de apostoli și a servit ca o deviză a unei lumi noi, din primele timpuri ale Bisericii creștine, până'n zilele noastre. Ea e piatra de temelie a edificiului sfânt. E însăși existența vieții creștine, căci fără credința minunii sfinte a învierii lui Hristos, nu-i posibilă mântuirea nici unui om. Ea va rămâne până la sfârșitul veacurilor gândirea și credința cea mai de preț a creștinismului.

Minunea învierii sfinte este temelul vieții creștine. „Credem în Dumnezeuirea lui Iisus, în mesianitatea Lui, în realitatea mântuirii noastre de păcatul strămoșesc, prin jertfa de bună voie, tocmai fiindcă a înviat“.

Învierea Mântuitorului ne aduce aminte și despre propria noastră înviere în ziua de apoi...

Prof. C. Rudneanu.

Sărbătoarea bucuriei

Doamne Ție și mulțumim, că ne-ai învrednicit pe noi păcătoșii, să ajungem și să ne închinăm Sfintei Tale Învierii.

Hristos a înviat!

Fără îndoială, fiecare suflet creștinesc ar dori în sfințenie și desfătare sufletească să petreacă aceasta sfântă și plină de bucurie zi. Bucuria și sfințenia sunt condițiile naturale, în care ființa noastră ar trebui să viețuiască în aceste zile mari.

Omului zilelor noastre parcă îi vine greu să le împace una cu cealaltă. Și totuș, sărbătoarea Învierii Domnului putem să o petrecem în bucurie și fără ca să păcătuiem.

Bucuria și sfințenia sărbătoarei de astăzi își are izvorul în însuș Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în biruința lui asupra morții.

Cum lumina și căldura, izvorând dela soare, încălzesc și luminează pământul nostru, așa și sfințenia și bucuria sărbătoarei de azi se revărsă asupra inimei omenești dela Iisus Hristos.

Iată, iubite, din ce izvor poți și trebuie să îți adapi sufletul cu bucurie și sfințenie. Aducându-ți aminte de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, sărbătoritul de astăzi, vei petrece sărbătoarea în sfințenie și bucurie. Cea mai mică aducere aminte de biruința Mântuitorului asupra iadului ne va păzi de păcat, iar inima se va umplea de bucurie. Aceasta ne lasă în suflete pacea și bucuria cea negrăită, ca și un vas plin de mirodenii, care împărtășește tuturor, celor ce se apropie de el, miros de bună mireasmă.

Deci, fericit e sufletul acela, care neîncetat își aduce aminte de Biruitorul Hristos, acționează pentru El, privește spre El, și astfel nu va fi lipsit nici de sfințenie nici de bucurie.

Dacă s'ar furișa în sufletul nostru un gând necurat, pentru Iisus Hristos să-l gonim dela noi. Dacă inima noastră simte nevoia unei faște bune, pentru Hristos Iisus să ne grăbim să o înfăptuim. Sunt clipe, când sufletul nostru e împovărat de scârba lumii acestuia. Gonește-o pentru acelaș Hristos.

Ești nenorocit, sărac, rărsit, amărit și persecutat, îndreaptă și gândul tău spre El și toată amărăciunea ta se va risipi ca fumul.

Și dacă ai greșit, dar... oprește-te, pentru acelaș Iisus Hristos, nu păcătui, nu pângări sf. sărbătoare de astăzi. Fă totul pentru Hristos și El va săvârși totul pentru tine.

Și totuș, dacă nimic nu te va înveseli în aceasta zi de bucurie, nu poți să te eliberezi de tristeță, împiedecându te a lua parte cu toată suflarea creștinească la cântarea imnului: „Hristos a înviat din morți“, atunci către El, către dulcele Iisus proșterne inima ta prea cernită; Lui să-i descoperi durerea ta, tristeța ta, neputința ta. Roagă-te Lui, ostează și atunci singur nu vei dori bucurii și plăceri pământești. Pentru că nu este desfătare mai mare pentru o inima nemângăiată, decât atunci când lacrimile desnădejzii sunt terse de mâna nevăzută a cerescului Iisus.

Dulci sunt lacrimile vărsate înaintea Fiului lui Dumnezeu, a cărui dragoste nemărginită față de noi oamenii nu ne va lăsa ca sărbătoarea bucuriei să o petrecem în lacrimi și suspine. Desigur vei fi mângăiat în măsura cea mai deplină, încât și inima ta nu va tăcea, ci împreună cu toți în acord desăvârșit, va slăvi și cânta: „Invierea Ta, Hristoase Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri“...

Pr. Andrei Cuznețov

Mărgăritare.

Providența divină

Un uragan înfricoșător se deslănțui pe mare, și valurile spumegânde se jucau cu un uriaș vapor, ca cu o găoace de nucă. Ingroziți, călătorii alergau încoaci și încolo. Numai un copilăș se juca liniștit în mijlocul primejdiei: copilul cărmaciului. În sfârșit, vaporul scăpă nevătămat. Atunci, curioși,

călătorii întrebă ră copilul, cum de nu s'a temut și a putut rămânea așa de liniștit în mijlocul furtunei?

— De ce să mă tem? Doar cărma era în mâinile tatălui meu! — răspunse cu simplitate copilul.

In mâna Tatălui meu este cărma! O, de aș putea spune aceasta și eu, în orice încercare ce vine peste mine, în orice cărare necunoscută a vieții, prin care am să trec! O, de aș putea spune și eu, în ceasurile când mă simt părăsit, ceace zicea Domnul: „Nu sunt singur, pentru că Tatăl este cu mine“ (In 16 v. 32); ori cu psalmistul: „Spre Tine, Doamne, am nădăjduit. Tu ești Dumnezeuul meu. În mâinile Tale este soarta mea“. (Ps. 30 v. 14—15) pentru că „Domnul mă călăuzește și nimic nu mi va lipsi. Că de voi și umbra în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești“ (Ps. 22 v. 1, 4).

Fluturile salvator

Trenul american Pacific gonia cu o viteză amețitoare peste câmpii. Era o noapte întunecoasă, fără stele. Călătorii dormeau liniștit, numai conducătorul trenului încerca să despice cu privirea bezna.

Deodată, o umbră albă începu să plutească în fața felinarului dinaintea locomotivei, vrând par'că să facă semn: Oprește! Oprește! Un fior trecu prin conducătorul trenului, dar stafia dispăru și trenul alergă înainte.

Peste puțin timp stafia reapăru. Conducătorul de tren apucă speriat frânele, dar năluca pierei iarăș și trenul goni mai departe în bezna.

Dar, iată că stafia apăru și a treia oară... Cu brațele ei, par'că acoperite cu un cearceaf alb, gesticula într'una: Oprește! Oprește! Conducătorul de tren, pierzându-și calmul, apucă frâna și o smuci. Vagoanele se sguduiră, căzură bagajele, iar călătorii deșteptați brusc din somn începură să țipe... Toți alergară afară întrebând: Ce s'a întâmplat?...

Numai la câți-va pași mai departe, calea ferată trecea peste un pod puternic, pe care puhoiul apelor îl dusesese în acea noapte. Trenul se oprise la marginea malului, tocmai în fața valurilor furioase.

Și ce a fost stafia, care a salvat de înec sute și sute de vieți?

Un fluturaș, ajunsese sub sticla felinarului din fața locomotivei, și cum se sbătea acolo, umbra lui sălta ca o stafie în lumina felinarului, până ce a oprit trenul.

In mâna lui Dumnezeu e de ajuns chiar și o aripă de fluture, pentru a salva prin ea sute de vieți omenești...

Despre ce să predicăm ?

În **Lunia Sf. Paști**, la 6 Aprilie 1942, să vorbim despre **Învierea Domnului**.

Omenirea a trăit în curgerea veacurilor zile mari, de bucurie și de durere.

Frumoasă a fost ziua când a răsărit mai întâi soarele; a fost mare ziua facerii omului, când Adam a putut să vadă prima oră podoabele firii și să se închine smerit „în fața măririi și a puterii lui Dumnezeu”; a fost însemnată ziua când Moise profetul s'a coborât în mijlocul poporului cu poruncile lui Dumnezeu; a fost mare și frumoasă ziua Bunevestiri și ziua Nașterii Domnului, când a răsărit „Soarele dreptății”; înălțătoare au fost zilele când s'a propovedit Evanghelia iubirii și ziua când Iisus a intrat în Ierusalim. Atunci Dumnezeu s'a milostivit și a luminat fața Sa peste oameni și oamenii s'au închinat umiliți în fața sfințeniei și iubirii Lui.

Tristă a fost ziua căderii omului, pline de durere au fost zilele potopului, ziua amestecării limbilor la Turnul Babilonului, ziua pierderii cetăților Sodoma și Gomora, ziua uciderii pruncilor de către Irod, ziua vânzării lui Iisus de către Iuda... Atunci și-a întors Dumnezeu fața Sa de către omul vinovat și omul a pierit cufundat în marea fărădelegilor.

Ziua cea mai tristă din istoria omenirii a fost răstignirea Domnului. Ziua cea mai frumoasă și sărbătoarea cea mai înălțătoare este ziua învierii Domnului. Este ziua celei mai curate bucurii, ziua celei mai dulci mângăeri, ziua celei mai mari minuni, ziua celei mai adânci taine, „ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într'ansa” (Ps. 117, 24).

Atât de mare este ziua învierii și a Dumnezeirii Mântuitorului, încât ea se răsfrânge în toate slujbele religioase și se sărbătorește în toate Duminecile. Toate sunt „ale învierii”, toate redau ceva din frumuseța zilelor de Paști.

De unde atâta lumină, atâta bucurie, atâta mângăere și mister?... Din minunea învierii!..

Hristos e viu!... Hristos trăește!... Hristos a înviat!... Aceasta e cântarea veacurilor creștine, dogma mântuirii noastre, credința adânc mângăitoare și fericită pe care o mărturisim oridecâteori rostim cuvintele: „Cred... în Fiul lui Dumnezeu... care s'a răstignit... și a înviat a treia zi, după Scripturi...”

Care sunt Scripturile sfinte ce mărturisesc dogma despre învierea Domnului? Iată-le: Matei cap. 28, Marcu 16, Luca 24, Ioan 20—21, Faptele 2, 22—32; 3, 12—15; 10, 37—43; 13, 26—37; 26, 22—23; Romani 1, 3—4; 4, 24—5; 10, 6—9; I Cor. 15; II Cor. 13, 4; Gal. 3, 27; 4, 19; Col. 1, 18; Evrei 1, 3—5; I Pe-

tru 1, 18—21, ș. a. Toate aceste Scripturi arată că profetiile mesianice ale Vechiului Testament, precum și cele ale Mântuitorului cu privire la învierea cea de a treia zi, s'au împlinit până la ultima literă. Se vorbește în sfintele Evanghelii de „sânge și apă”; de ostași de pază „ca să nu-l fure” nimeni; de „pecetluirea” mormântului și de „piatra răsturnată” de pe mormânt; de toate mijloacele de prevedere, întrebuintate de „mâinile oamenilor păcătoși” ca să prevină un fapt de realizarea căruia se temeau mai mult și erau mai conștienți adversarii decât ucenicii lui Iisus, și totuși... mormântul a fost aflat „gol”. Și cu toate că Iudeii au plătit pe soldați să tacă, ori să facă din ucenici niște hoți și înșelători, vestea minunată s'a răspândit „ca fulgerul”, iar înșelați au rămas tocmai aceia, care se temeau de „înșelători”.

Dar nu numai atât. Oamenii fărădelegii, fiii minciunii, necredincioșii veacurilor au căutat să slăbească puterea minunii și adevărul dogmei, punând la îndoială faptul învierii Mântuitorului. Au atacat temelia ca să dărâme clădirea întreagă. *Părerile* lor privitoare la înviere au fost cuprinse și popularizate în patru teorii sau *ipoteze*, pe cât de faimoase, pe atât de hulitoare.

1. Ipoteza furtului sau înșelăciunii este cea mai veche. A fost formulată de arhierii și bătrânii iudeilor, când străjerii mormântului le-au adus vestea învierii. Mai apoi a fost reluată de filosofi păgâni, de împăratul Iulian Apostatul, și alții. Puterea ei de argumentare — specific iudaică — a stat în arginții dați soldaților să spună și să răspândească minciuna furtului (Matei 28, 11—15).

Teoria e cu atât mai neîntemeiată, cu cât de învierea lui Iisus mai mult se temeau adversarii, decât apostolii. De frica furtului au pus Iudeii ostași de pază și au pecetluit mormântul. Peste tot este de neînțeles: ce aveau să facă apostolii cu trupul unui mort, când și cel mai curajos dintre ei — Petru — s'a lepădat de El în vremea patimilor, — și cum puteau ei să se inspire și să predice dogma învierii Domnului și a trupurilor, din privirea la un cadavru?..

2. Ipoteza morții aparente susține că Iisus n'a murit pe cruce, ci numai și-a pierdut conștiința și a căzut în letargie, în moarte părută.

Teoria aceasta este tot așa de șubredă ca și prima. Nu numai *cei patru evangheliști* mărturisesc despre *moartea reală* a lui Iisus, dar și *străjerii* căci nu-i sfarmă picioarele pe cruce ca și la cei doi tâlhari și *fariseii* cari își aduc aminte „că înșelătorul acela, pe când era viu, a zis: După trei zile mă voi scula” (Mat. 27, 62—3). Apoi, cum putea Iisus să aibă o moarte părută, când a fost împuns cu sulița în coastă și din ea a curs „sânge și apă”? Cum putea El în stare de muribund să

ridice piatra „mare foarte” de pe mormânt, să iasă din groapă și să insufle apostolilor credința faverii și atitudinea avută față de El după înălțare? Să admitem că Iisus nu a murit, pe cruce; totuși se știe că a fost înfășurat și acoperit cu giulgiuri peste tot trupul, după vechiul obicei al iudeilor și îngropat de Iosif și Nicodim. Putea El sta în legături și în mormântul pecetluit atâta vreme, fără să moară? Sau, admitând prin absurd și posibilitatea aceasta, prin ce putere a rupt El fășiile de giulgiu și a răsturnat piatra de pe mormânt?... La toate aceste întrebări teoria morții aparente nu ne poate răspunde.

3. Ipoteza viziunii, halucinației sau experienței interne, încă nu înlătură minunea învierii. Ucenicii și femeile mironosițe nu s’au ținut de vedenii sau halucinații. Dacă ar fi văzut pe Iisus cel înviat numai în halucinații și în viziuni, ușor se puteau vindeca de aceste boli și reveni la realitate printr’o simplă vizită până la mormânt. Pe de altă parte halucinațiile și vedeniile nu se manifestă la colectivități de „peste cinci sute de frați” a căror mărturie se putea invoca și identifica și peste 20 ani în urmă (I Cor. 15, 6). Chiar cinci sute de oameni dacă ar avea deodată — ceace-i foarte greu de admis — vedenii sau halucinații, este de neînțeles cum se naște o revoluție morală, o religie universală cum e creștinismul, având la temelie o așa mare eroare, o halucinație, aiureli, minciuni sau vedenii avute de niște oameni simplii și bolnăvicioși?!

Căutăm exemple asemănătoare și nu aflăm nicăeri. Nu există, fiindcă viziunile și halucinațiile nu nasc idealuri, nici eroi; nu au creat opere și mai puțin convingeri și religii care să supraviețuiască peste atâtea veacuri și neamuri ale pământului. Creștinismul s’a născut și s’a propovedit în urma unei experiențe externe, istorice, care a făcut din slabi tari și din fricoși, apostoli și mucenici.

4. Ipoteza miturilor, întemeiată pe analogiile dintre moartea și învierea zeilor, încă nu explică învierea Mântuitorului Hristos. Analogia non est genealogia. Asemănarea nu este înrudire. În păgânism, e adevărat că întâlnim multe simboale și mituri bogate. Dar tocmai existența acestora arată deosebirea dintre păgânism și creștinism, dintre mitologie și Evanghelie. Mitologia este povestea, legenda, mitul zeilor; Evanghelia este istorie; nu cuprinde nimic extravagant, nimic fabulos, nimic mitologic. Aci totul este eveniment local, învățământ religios, fapt istoric.

Astfel, cele patru ipoteze hulitoare ale învierii lui Iisus Hristos sunt lipsite de orice temei veridic și de orice morală. Sfinții Apostoli au trăit și au murit în credința și morală învierii și a vieții

nemuritoare. Prin credința lor cea mare și prin virtutea lor cea nouă au vestit pe Hristos cel răstignit și înviat, mărturisindu-L cu graiul și cu sângele lor în Ierusalim, în Iudeia și Samaria și până la marginile pământului.

*

Ca minune și fapt istoric, învierea Domnului se mai dovedește prin arătările Lui după înviere și prin martorii care L-au văzut înviat. S’a arătat în case cu ușile încuiate și la distanțe de zeci de kilometri. S’a arătat Mariei Magdalena (Mc. 16, 9), femeilor galileene (Mt. 28, 1—9), apostolilor Simon Petru (Lc. 24, 34) și Iacob (I Cor. 15, 7), ucenicilor Luca și Cleopa în călătorie spre Emaus, în conversație și la cină (Lc. 24, 13—35), în mijlocul învățăcelilor, afară de Toma (In 20, 19—24) când mânâncă împreună cu ei și le grăește: „Vedeți mâinile și picioarele mele, că eu însumi sunt; pipăiți-mă și vedeți că duhul nu are carne și oase, precum mă vedeți pe mine că am... Așa este scris — în lege, în psalmi și în proorocii — și așa se cădea să pătimească Hristos și a treia zi să învieze din morți... iar voi sunteți martorii acestora” (Lc. 24, 36—48); s’a arătat apostolilor când încredințează pe „Toma necredinciosul” despre înviere și-l face să exclame convins și umilit: „Domnul meu și Dumnezeuul meu” (In 20, 26—28); s’a arătat apostolilor la marea Tiberiadei (In 21, 1—12), în Galileia (Mt. 28, 16—20), timp de 40 zile (Fapte 1, 3; 15, 31), până la înălțare (Lc. 24, 50—53); s’a mai arătat la peste 500 de frați deodată (I Cor. 15, 6); mai pe urmă s’a arătat sfântului apostol Pavel pe drumul Damascului (I Cor. 15, 8).

Aceste arătări, în carne și oase, au făcut din ucenici apostoli și din pescari misionarii lumii.

Indoelile ucenicilor, fricoși, după înviere au fost prefăcute în convingeri și credințe apostolice, pline de tărie, de siguranță și de virtute. Amenințați și bătuiți, persecutați și închiși, ei totuși propoveduesc cu seninătate și curaj „ceea ce au văzut și auzit”, adică pe Hristos cel „răstignit și înviat”. Numai prezența lui Iisus înviat în mijlocul lor poate explica răspândirea minunată și extraordinară a creștinismului.

Apostolii au fost martorii învierii (Fapte 1, 8; 2, 32), cei dintâi convertiți de fapta învierii și în numele ei au cucerit lumea.

Sf. Petru, — apostolul Iudeilor — este mărturie directă a învierii, împreună cu toți ceilalți apostoli, când în vorbirea lui celebră din ziua Cincizecimii, spune: „Bărbați israiliteni, ascultați cuvintele acestea: Pe Iisus Nazarineanul, — bărbat adevărat între voi de Dumnezeu, prin puteri, prin minuni și prin semne, pe care în mijlocul vostru Dumnezeu printr’ânsul le-a făcut (după cum înșivă știți), — pe acesta... voi l-ați luat și piro-

nindu-l, prin mâinile celor fără de lege l-ați omorât... *Pe acest Iisus Dumnezeu l-a înviat pentru care noi toți suntem martori*" (Fapte 2, 22—32). „...noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut și am auzit" — grăesc sf. ap. Petru și Ioan (Fapte 4, 20).

Sf. Pavel, — apostolul Neamurilor — este tot atât de categoric, când scrie Corintenilor: „Dacă Hristos n'a înviat, deșartă este atunci predica noastră, deșartă este și credința voastră. Ba încă ne dovedim și martori mincinoși, față de Dumnezeu... Căci dacă morții nu înviază, nici Hristos n'a înviat. Iar dacă Hristos n'a înviat, zadarnică este credința voastră. Sunteți și acum în păcatele voastre și atunci perduți sunt și cei ce au adormit întru Hristos. Iar dacă nădejdea noastră în Hristos este numai pentru viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii. Acum însă **Hristos a înviat din morți fiind începătura învierii celor adormiți**" (I Cor. 15, 14—20).

Credința în învierea Mântuitorului este bucuria, nădejdea și mângăerea tuturor creștinilor. Ea susține bucuria de a trăi și dă sens și măreție vieții noastre. Fără de înviere nu suntem decât niște ființe mici, care se sbat în aspirații vagi și mincinoase prin pulberea pământului. Fără înviere este zadarnică viața, este zadarnică filosofia, știința, arta și toată cultura omenirii. Sunt zadarnice dorurile spre mai bine, sunt zadarnice năzuințele spre fericire și sunt zadarnice idealurile. E zadarnică munca, e zadarnică cugetarea, e zadarnic spiritul de jertfă, e zadarnică orice misiune, — totul este zadarnic. Pentru înviere ne jertfim instinctele și ducem greul unei vieți pe care o dorim mai bună și mai frumoasă; pentru înviere trăim și murim, încredințați că numai prin înviere viața își deschide înaintea noastră porțile sale tainice.

Învierea este ziua cea mai luminată și cea mai plină de dar; — e *sărbătoarea sărbătorilor*.

Insuși *farmecul* deosebit al acestei zile de sărbătoare, care coincide așa de minunat cu renașterea primăverii și se deosebește, prin intensitate, de farmecul tuturor celorlalte sărbători, este un semn al harului deosebit care se revarsă peste lume în ziua învierii, care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într'ansa.

Învierea este biruința definitivă a lui Hristos pe pământ, împlinirea și încoronarea slujirii Sale de Domn și Mântuitor al lumii, dovada și puterea Dumnezeirii Lui, și totodată începătura și pârga învierii noastre.

Hristos este Dumnezeuul nostru, Dumnezeuul făcut om, *Fiul intrupat*, care prin înviere schimbă durerea în bucurie, iadul în raiu și moartea în viață. De aceea îngerii o laudă în ceruri și noi pe pământ cu inimă curată și cu fața mai senină

ca altădată o cântăm și o preamărim.

— „*Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm sfântului Domn Iisus, unuia celui fără de păcat... Veniți toți credincioșii să ne închinăm sfintei învierii lui Hristos. Că iată a venit prin cruce bucurie la toată lumea; totdeauna, binecuvântând pe Domnul, laudăm învierea lui, că răstignire răbdând, pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat*".

*

În Marția Sf. Paști să vorbim despre **nemurirea sufletelor**.

Învierea Mântuitorului consfințește două adevăruri mari, pe care se întemeiază religia creștină și întreagă cultura omenirii: *nemurirea sufletelor* și *învierea trupurilor*. Amândouă sunt adevăruri chinuitoare, întrebări care au muncit mințile și au neliniștit fără încetare conștiința oamenilor. — Este suflet în trup și viață după moarte, sau nu?

La întrebarea aceștia ateii necredincioși răspund „nu!...” Nepăsătorii, care nu se miră și nu se cutremură de nimic, răspund „o fi”, „n'o fi”... Îndoelnicii, mereu frământați și neliniștiți de virermele care nu dă pace nici credinței nici necredinței, întemeiați pe îndoiala altora, pe necunoașterea adevărilor creștine, pe teama de adevăr, pe lipsa de muncă încordată, ș. a. — răspund „poate”, — „poate că da”, „poate că nu...” Credincioșii creștini mărturisesc hotărât: „**Da!**” Sufletul există, liber și nemuritor.

Desigur, noi nu vorbim de o nemurire *morală* a omului prin faptele lui pe pământ, nici de o nemurire *materială* ca și când materia ar fi veșnică. Noi vorbim despre nemurirea sufletului dependent sau independent de trup. Aceasta e nemurirea în înțelesul ei adevărat, creștin.

Despre nemurirea sufletului ne încredințează Sfânta Scriptură încă dela început. În cartea Facerii (2, 7) se spune că omul a fost făcut de Dumnezeu cu trup din pământ și cu *suflet viu*. Când moare, *trupul se întoarce în pământul din care a fost luat și sufletul se întoarce la Dumnezeu care l-a dat*" (Ecl. 12, 7). *Sufletul este duh creat de Dumnezeu* (Isaia 42, 5; 57, 16; Ier. 38, 16; Zah. 12, 1), scânteie de viață care *prețuește cât valoarea și greutatea lumii întregi* (Mc. 8, 36—7).

Nu ne putem închipui religie creștină fără credința în suflet și viața fără nemurire. Creștinismul este religia învierii; Noul Testament a fost numit „evanghelia nemuririi”.

Mântuitorul Hristos, *Păstorul sufletelor* (I Petru 2, 25) are conflict cu saducheii, care erau vestiți prin necredința lor în viața viitoare și în nemurire. „Rătăciți!...” le răspunde El și le astupă gura. „Vă rătăciți, neștiind Scripturile nici puterea lui Dumnezeu... *Nu este Dumnezeu Dumne-*

zeul morților, ci al viilor" (Mt. 22, 29-34). Iisus s'a intrupat ca nimeni să nu piară în păcate, ci toți să se mântuiască și să dobândească viața și fericirea veșnică (In 5, 24; 6, 40). *Fericirile*, pilda bogatului și a săracului Lazar, amenințările făcute păcătoșilor, vestirea despre venirea a doua, despre judecata din urmă și despre *viața veșnică* (Eschatologia), nu ar mai avea nici un înțeles, fără nemurire. Biserica la fel, fără credința în viața sufletului nemuritor, ar sta pe o temelie fără nicio tărie. Nemurirea sufletelor este dovedită și garantată mai presus de toate prin învierea Domnului. *Hristos a înviat* înseamnă că sufletele sunt și ele vii și nemuritoare.

Dar nemurirea sufletului nu este numai o învățătură creștină. Toate religiile și toate popoarele în toate timpurile și locurile au avut și păstrează credința în nemurirea sufletului și în viața viitoare. Obiceiurile dela înmormântări, cultul morților, amintirea strămoșilor, îmbalsamarea trupurilor, îngrijirea mormintelor, zidirea templelor, monumentele funerare, credințele în raiu și iad (șeol la Iudei, nirvana, neantul sau sânul lui Brahma la Indieni, hades și câmpiile elisee la Greci și Romani, valhala la Germani ș. a.), superstițiile despre stafii, strigoi, etc. toate arată universalitatea și vechimea credinței în nemurire (argumentul istoric).

Omul însetează veșnic după adevăr, tinde neconștient spre mai bine, spre fericire și desăvârșire morală, fără să poată spune odată că și-a ajuns scopul. Toate făpturile plantele și animalele își au țintele împlinite și sunt fericite, numai omul nu mai are niciodată odihnă și mulțumire. Ochiul lui nu se mai satură de câte vede și urechea lui nu se mai umple de câte aude (Ecl. 1, 8). Nu-l satură nici științele, nici bogățiile, nici artele, nici onorurile. Cunoașterea adevărului, atingerea desăvârșirii, împlinirea dorințelor și dobândirea fericirii, aparțin sufletului nemuritor (argumentul teleologic).

Virtutea și fericirea nu stau totdeauna în cumpănă dreaptă. Prea adeseori vițioșii sunt fericii și virtușii nefericiți. Logic și moral trebuie să existe o viață, viitoare, în care virtutea să fie răsplătită și păcătuirea osândită, ceea ce presupune, de sine înțeles, nemurirea sufletului (argumentul moral).

Sufletul e duh, spirit simplu și imaterial, care nu poate să fie nici împărțit, nici nimic. El e înzestrat cu funcțiuni și puteri nemateriale, independente de trup; cu rațiune, voință și sentiment, cari se folosesc de trup ca de un instrument, în felul cum se folosește artistul de vioară ca să cânte melodiile care-i plac (argumentul metafizic sau ontologic).

Dar înșasi natura sufletului ne arată că este nemuritor. Așa după cum *instinctul* spune paserilor când vine iarna sau vara, și după cum le călăuzește fără greș spre ținte și locuri necunoscute, totașa ne spune și nouă *inima* că suntem nemuritori. Rațiunea inimii ne asigură, ca și Sfânta Scriptură, că sufletul este porumbelul călător neodihnit prin lume, ars de setea de a se întoarce la obârșie și odihnă (argumentul psihologic). „Ne-ai făcut pentru tine, Doamne, și neliniștit este sufletul nostru până ce se va odihni în tine" (Fer. Augustin).

Sufletul așa dar există și e nemuritor.

Casa sufletelor este cetatea lui Dumnezeu, cea nefăcută de mână, locuința din cer după care suspinăm (II Cor. 5, 1-3). Numai sunetul trâmbiții să nu ne afle neîmbrăcați și nepregătiți.

Sufletele curate ale dreptilor, în împărăția cerului, vor străluci ca soarele. Sufletele păcătoșilor se ofilesc, ca orice floare neudată și se osândesc.

Sufletul se mai aseamănă cu o casă îngrijită, stăpânită de Duhul lui Dumnezeu, sau cu una neîngrijită, în care locuiesc duhurile cele rele.

— „*Sprizinator sufletului meu fii Dumnezeule, că umblu prin mijlocul multor curse; izbăvește-mă de dânsule și mă mântuește, Bunule, ca un iubitor de oameni*".

Reviste

Convorbiri Literare. Anul LXXIV. Nrele 11-12. Director: I. E. Toroușiu. Abonamentul 500 lei anual. Redacția și administrația: București str. Argintina 39.

De când vechea și venerabila revistă „Convorbiri Literare”, întemeiată de „Junimea” din Iași la 1 Martie 1867, a trecut sub direcția d-lui I. E. Toroușiu, a înregistrat o nouă culme de glorie, atât în privința fondului sănătos, cât și în privința formei elegante în care apare. Fiecare volum, prin studiile temeinice, poeziile frumoase, bucățile de proză și cronicile bogate pe care le publică impune respect și admirație demnă de trecutul ei.

Remarcăm din volumul de față studiile: Gândirea filosofică de C. Rădulescu-Motru, Reflecții asupra mediocrității de I. Petrovici, Academia Română și progresul științific în țara noastră (75 ani dela întemeiere) de Traian Săvulescu, Sufletul Românului în credințe, obiceiuri și datine de A. D. Vasiliu, Creștinism și folclor de Ovidiu Papadima și mai ales studiul: *Destin românesc*, de P. P. Panaiteșcu, în care eminentul profesor dela Facultatea de Litere din București scrie despre concepția de destin în istorie, despre destinul românesc și componentele lui care sunt rasa, ortodoxia, latinitatea,

sa ul și limba româneas a Vom căuta prilejul să reproducem partea despre *ortodoxie*.

Viața Ilustrată. Revistă de familie. Nr. 1, Martie 1942 Cluj. A reapărut cu binecuvântarea P. S. S. Episcopului Nicolae al Clujului, editată și redactată de P. C. Prot. I. Goron. Semnează articole Prot. I. Goron: Sfințenia, L. G. Munteanu: Postul Mare, A. Corbu: Aparența, Dr. E. Nicoară: Moartea părintelui Grigorie, o foarte înduioșătoare și pilduitoare schiță pastorală; poezii: Ștefan Baci, I. Morușan, E. Zegreanu, ș. a.

Pe lângă bucuria apariției, revista ne mai aduce vestea tipăririi la Cluj, în tiparnița eparhială, a **Noului Testament**, în talmăcire revăzută de P. S. S. Părintele Episcop Nicolae Colan. *Lucrarea e gata de Sf. Paști.*

Informațiuni

■ **Hirotonii.** În ultimele săptămâni P. S. S. Părintele Episcop Andrei a sfințit în capela episcopală pe următorii preoți: Aurel Moise pentru parohia Satul Mic, Vasile Mihăilă pentru parohia Neagra și Ioan Popa pentru parohia Corbești.

■ **DI Prof. Aurel Popa**, în scurta vreme de când este secretar general la Culte, a dovedit cu prisosință că nu desmintește bucuria și încrederea cu care preoțimea bisericii noastre a salutat numirea Dsale în serviciul pe care îl ocupă cu atâta vrednicie și demnitate.

Clerul nostru are în Dsa nu numai un bun cunoscător al doleanțelor lui, dar și un devotat și merituos sprijinitor. Incredințat că servește dreptatea cu o perseverență pilduitoare, a reușit până în prezent să realizeze fapte ca: asimilarea în grad și salariu a preoților ardeleni cu preoții licențiați din toată țara, mărirea diurnelor protopopești, avansarea și încadrarea funcționarilor dela centrele eparhiale, sporirea subvenției corurilor dela Catedrale, înființarea de posturi noi de secretari protopopești, dintre cari Eparhia noastră va avea doi, mărirea bugetului viitor pentru toate aceste înfaptuiri, etc. etc.

Sunt tot meritele omului care sfințește locul și buni auguri pentru înfapturile viitoare. Suntem siguri că biserica va avea totdeauna în Dsa un fiu credincios și un sprijinitor tot atât de bun, ca și în trecut.

■ **DI Sabin Banciu**, general de divizie în retragere, a fost numit prefect al județului Arad, în locul d-lui Col. V. Mihailescu. Dsa și-a luat postul în primire la 1 Aprilie 1942.

DI Gen. S. Banciu este de origine din Braș, fiu de cântăreț bisericesc. S'a ridicat în școală și a trecut prin ierarhia treptelor militare numai prin meritele personale care împodobesc figura D-sale de om vrednic și de omenie.

Județul Arad are la conducere un caracter de creștin și român integru.

■ **La Căminul de ucenici din Arad** (Piața Ștefan cel Mare) în Duminicile din Post după sf. Liturghie s'au ținut următoarele conferințe:

22 Febr. Pr. Gh. L'țiu despre: „Rugăciune și Muncă“;
1 Martie Pr. Gh. Laurențiu: „Ateism, iudaism și bolșevism“;

8 Martie Pr. Petru Bogdan: „Naționalism, patriotism și muncă“;

15 Martie Pr. Valeriu Bărbosu: „Cinste și muncă“;

22 Martie Prot. Caius Turicu: „Demnitatea muncii“;

29 Martie Pr. prof. Il. Felea: „Creștinism și muncă“.

În alte centre de ucenici a mai conferențiat d-l prof. L. Buzdug.

■ **Anunț.** Dl. prof. pens. *Toader Iulian*, domăniat în Arad Calea Victoriei 30, este pictor bisericesc autorizat (cu Nr. 73 de Min. Cult. și Artelor) pentru tot cuprinsul Țării. Execută orice fel de pictură bisericească.

■ **La Săvârșin**, în 24–25 Martie c. s'au organizat misiuni religioase la care au participat zece din preoții cercurilor pastorale Vărădia-Săvârșin.

La Vecernie a predicat Pr. I. Felea despre împăcarea cu Dumnezeu și în ziua următoare la Sf. Liturghie despre cultul Maicii Domnului. S'au spovedit și cuminecat peste 200 bărbați și femei.

La adunarea de după amiază au vorbit Preoții: T. Ciorogariu despre rostul misiunilor, P. Bincici despre religia adevărului, I. Tomuția despre puterea credinței, I. Felea despre păzirea legii și a portului strămoșesc și V. Bembea care a mulțumit participanților.

La serbare a luat parte un popor numeros și intelectualitatea din loc: primarul, medicul, șeful gării, notarul, directorul școlar, judecătorul, șeful garnizoanei, în frunte cu d-l pretor Ștefănică, într'o solidaritate creștină și națională pilduitoare.

Nr. 1472/1942.

Comunicat

P. C. Preoți sunt invitați să dea tot concursul Comitetelor de Patronaj la compunerea *fișelor de ajutorare*, ce sunt sub lucrarea acestei organizații de caritate și milă creștinească.

Arad, din ședința Consiliului Eparhial dela 24 Martie 1942.

† **Andrei**
Episcop

Prof. Caius Turicu
consilier, ref. eparhial

Licitație

Consiliul parohial din comuna Iercoșeni jud. Arad p. u. Șilindia, în baza planului și devizului aprobat de Ven. Consiliu Eparhial cu Nr. 1185/1942, publică licitație cu tratare directă pentru repararea sf. biserici pe ziua de 19 Aprilie 1942.

Planul și devizul de spese, care sunt de 42.954 lei, se poate vedea la Oficiul parohial.

Consiliul parohial va încredința lucrarea aceluia, în care are mai multă încredere, fără considerare de rezultatul licitației.

Licitanții vor depune 5% garanță. Spese de deplasare licitanților nu se vor da.

Consiliul parohial.